

กับดักหนี้ กับการพัฒนาเศรษฐกิจ การเงินครัวเรือนฐานราก

Financial lives and the vicious cycle of debt among Thai agricultural households

โสภรค์มี จันทรรัตน์ . ลัทธพร รัตนวราภักษ์ . ชญานี ชวะโนทย์

ครัวเรือนไทยใช้บริการทางการเงินกันอย่างทั่วถึงและยั่งยืนแล้วหรือยัง?

- ❖ เข้าถึงได้: 80% ของคนไทยมีบัญชีเงินฝาก 85% ใช้ digital payment เกินครึ่งของคนไทยมีหนี้สิน
- ❖ แต่ใช้ยังไม่เหมาะสม ไม่ยั่งยืน: ออม ประกันภัยน้อย หนี้มาก

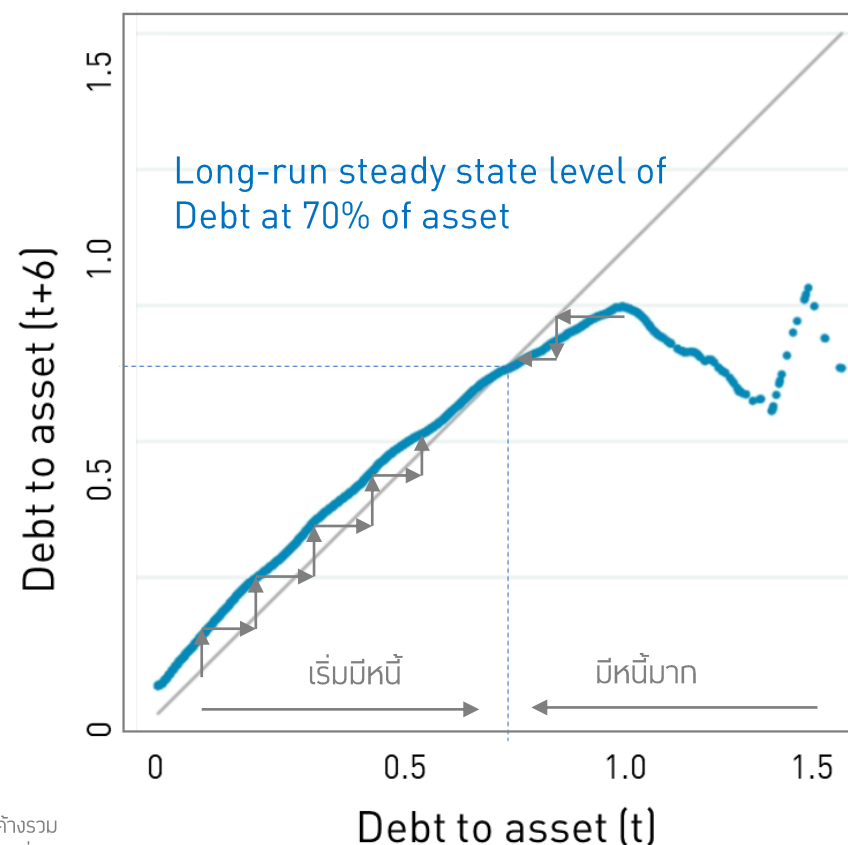
- ❖ ครัวเรือนเกษตรมากกว่า 90% มีหนี้สิน และส่วนใหญ่กำลังลุ่มเสี่ยงติดกับดักหนี้

Estimated long-run steady state level of debt at 70% of total asset per household!

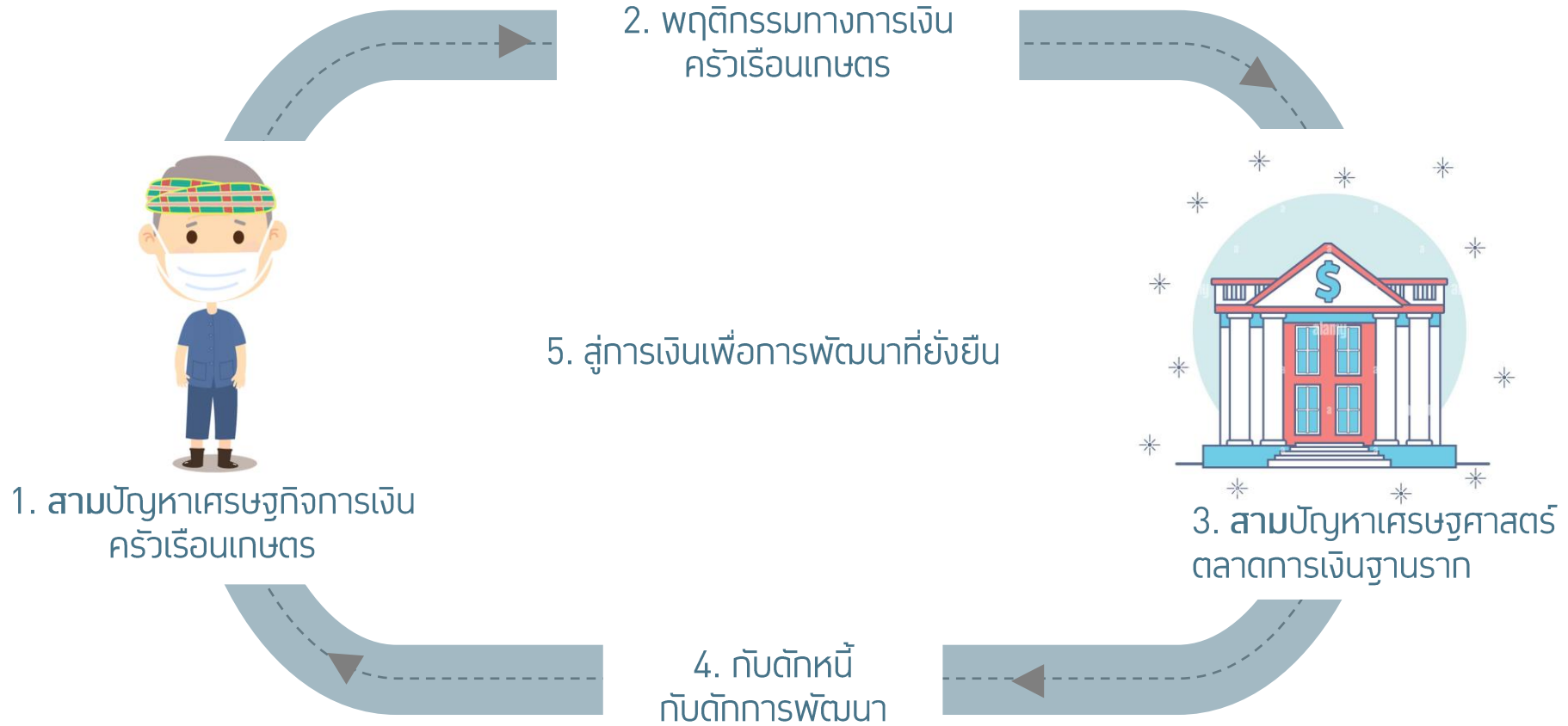
→ ครัวเรือนจะติดอยู่ในระดับหนี้ที่สูงแบบนี้ในระยะยาว ไม่มีการ deleverage!

- ❖ จะทำอย่างไรให้คนไทยสามารถใช้บริการทางการเงินเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง?

Nonparametric estimation of 6-yr debt to asset dynamics (1 million random farmers)

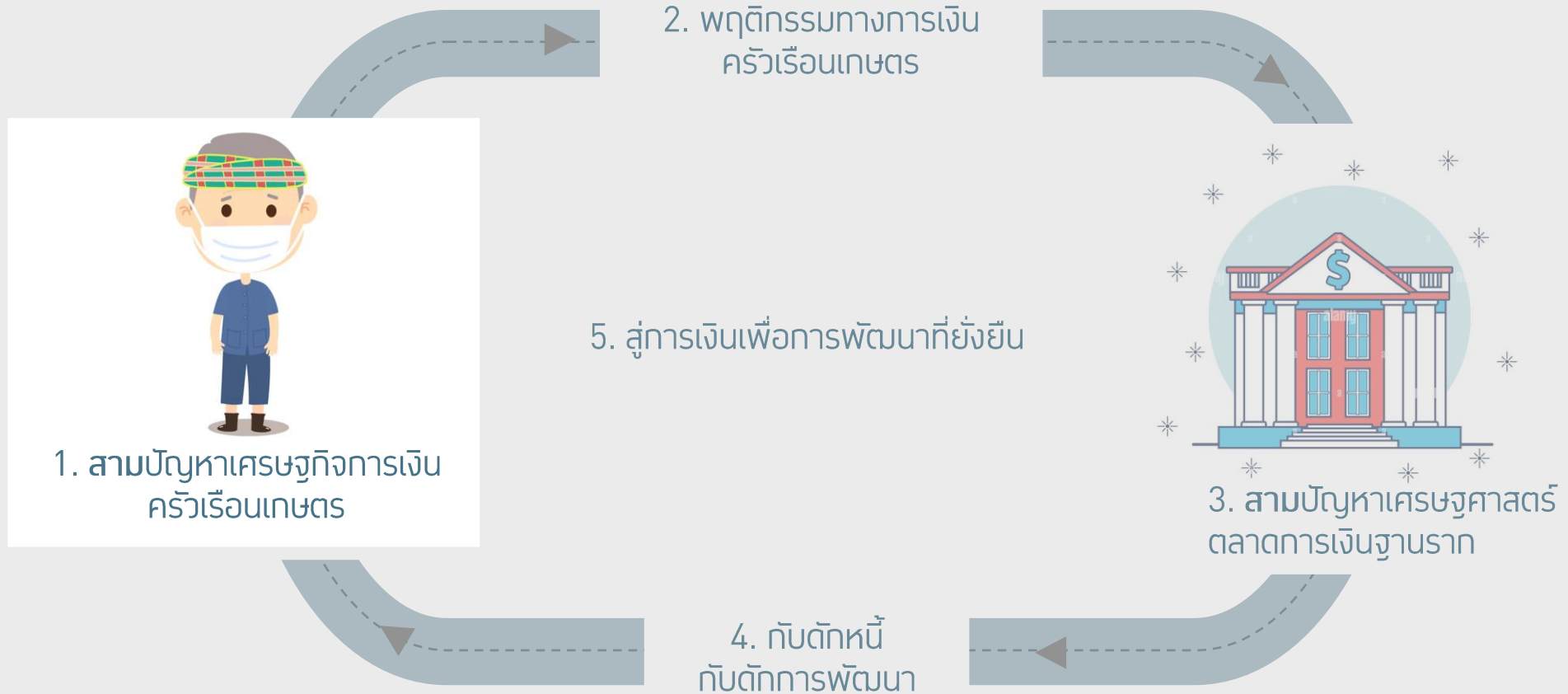

กับดักหนี้ กับการพัฒนาเศรษฐกิจการเงินเกษตรไทย

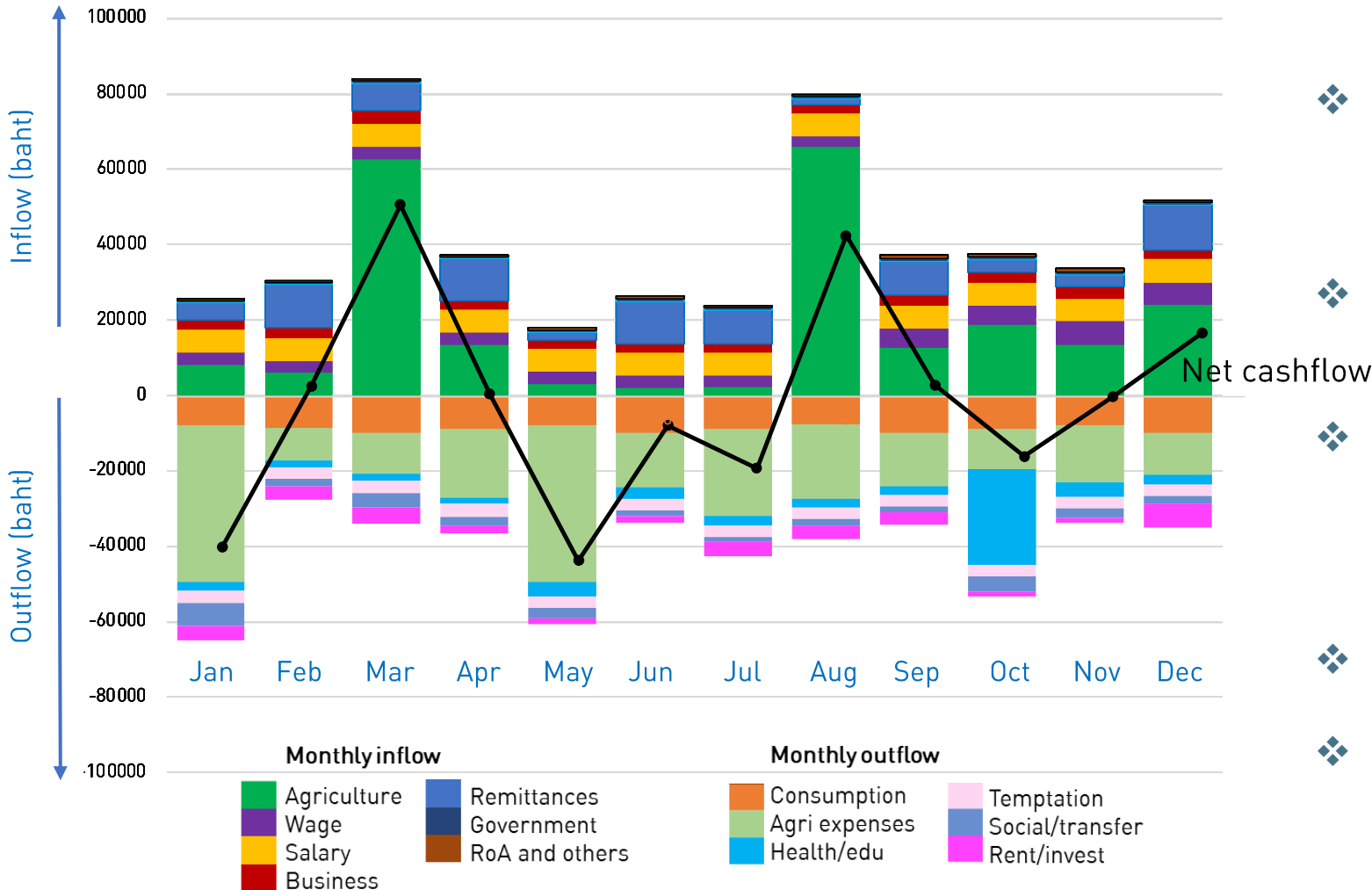
- ข้อมูลที่ใช้:
- 1) สิ้นเชื่อรายสัญญาจากเครดิตบูโร (2016-2022) เกษตรกร 4.7 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศ
  - 2) สิ้นเชื่อและพฤติกรรมชำระหนี้รายสัญญาของเกษตรกรกลุ่ม 1 ล้านครัวเรือน จาก ธ.ก.ส. (2014-2021)
  - 3) สํารวจพฤติกรรมทางการเงินครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง 720 ครัวเรือนจาก 48 ตำบล ทั่วประเทศ (2019-2020)
  - 4) สัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกร 30 ครัวเรือนจาก อ. บางขุนตจ. ชัยนาท (2018, 2020)

กับดักหนี้ กับการพัฒนาเศรษฐกิจการเงินเกษตรไทย

เงินได้ไม่พอ ใต้ไม่สม่ำเสมอ ใต้ไม่แน่นอน (Insufficient, Illiquid, Instability): สามปัญหาที่ทำให้การจัดการเงินครัวเรือนเกษตรกรมีความท้าทายสูง

Mean monthly cash flow รายครัวเรือน ของ 720 ครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ

- ❖ เงินไม่พอ: รวมทั้งปี 27% รายได้ไม่พอใช้จ่ายจำเป็น 41% เหลือไม่พอชำระหนี้
- ❖ เงินใต้ไม่สม่ำเสมอ: ครัวรายเดือน 82% มีปัญหาสภาพคล่อง และเฉลี่ย 3 เดือนต่อไปจะมีรายได้เข้ามาน้อยกว่ารายจ่าย
- ❖ เงินใต้ไม่แน่นอน: 1 ใน 3 ปีจะมีปัญหารายได้ตกต่ำ จากผลผลิตหรือตลาด
- ❖ ความท้าทายในการบริหารจัดการเงิน
  - Need to **smooth** within/across yrs
  - Need to **manage spikes**
- ❖ ภาคการเงินจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนา
- ❖ แต่เครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม ต้องตั้งอยู่บนความเข้าใจ 3 ปัญหาสำคัญนี้

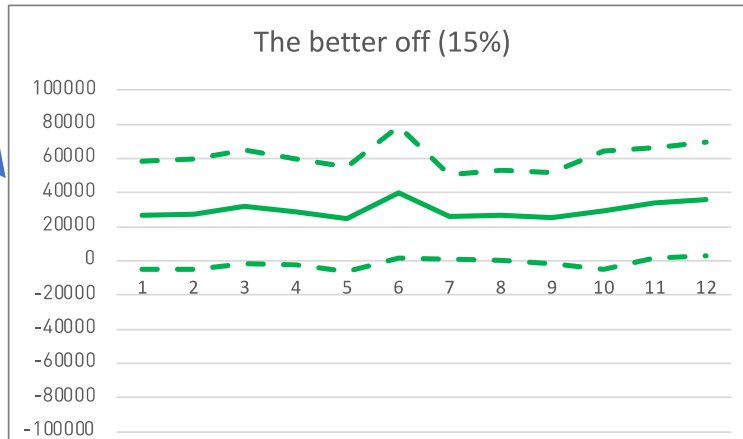
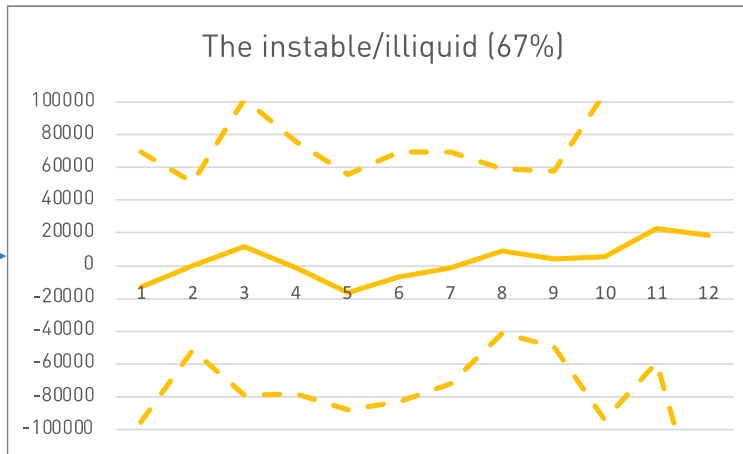
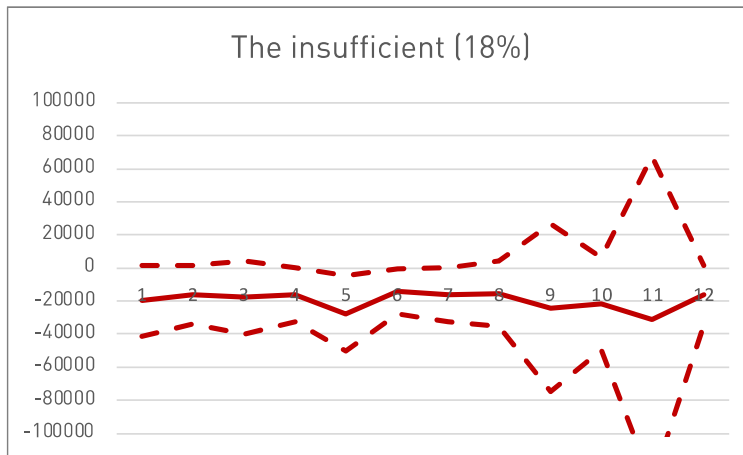
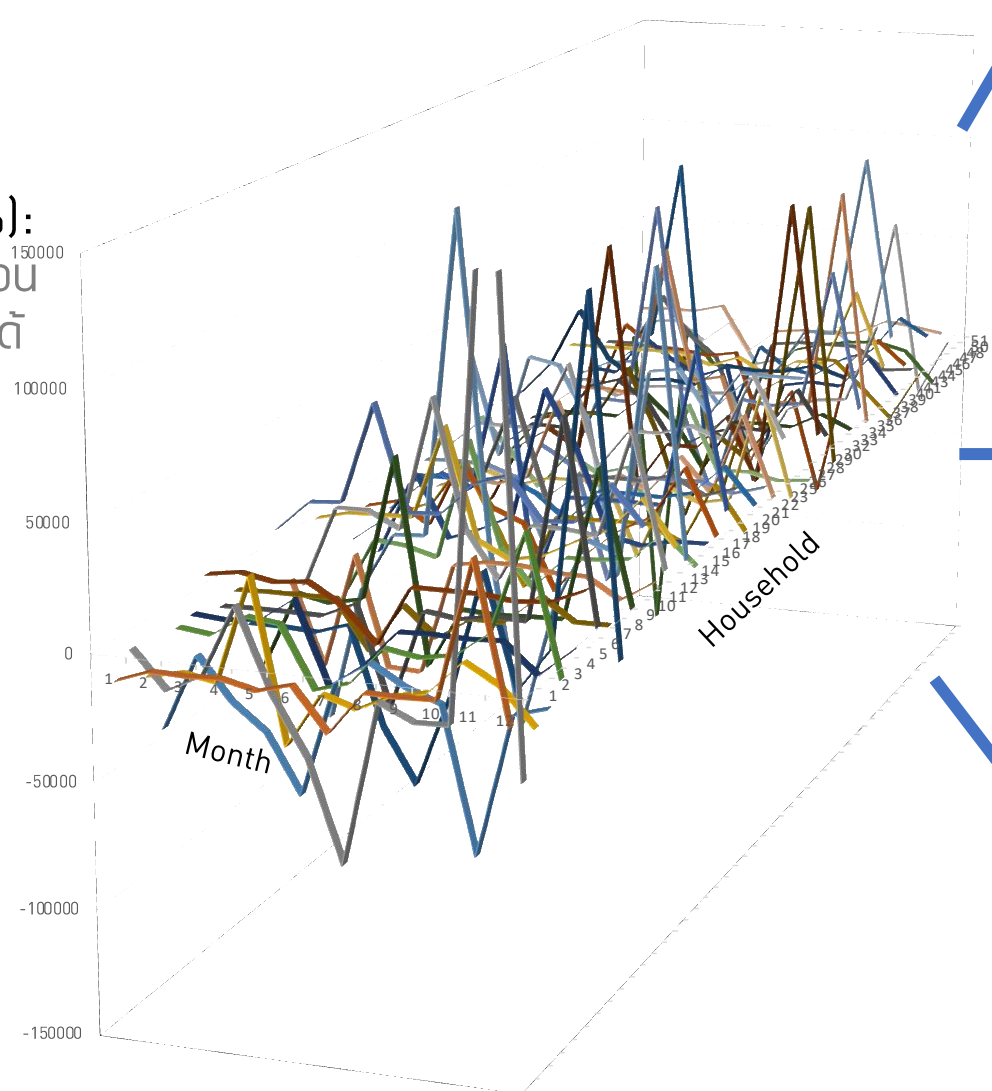
เงินไม่พอ ได้ไม่สม่ำเสมอ ได้ไม่แน่นอน: ปัญหาที่หลากหลาย แตกต่าง

❖ แยกครัวเรือนตาม patterns ของ net cash flows ได้เป็น 3 กลุ่ม

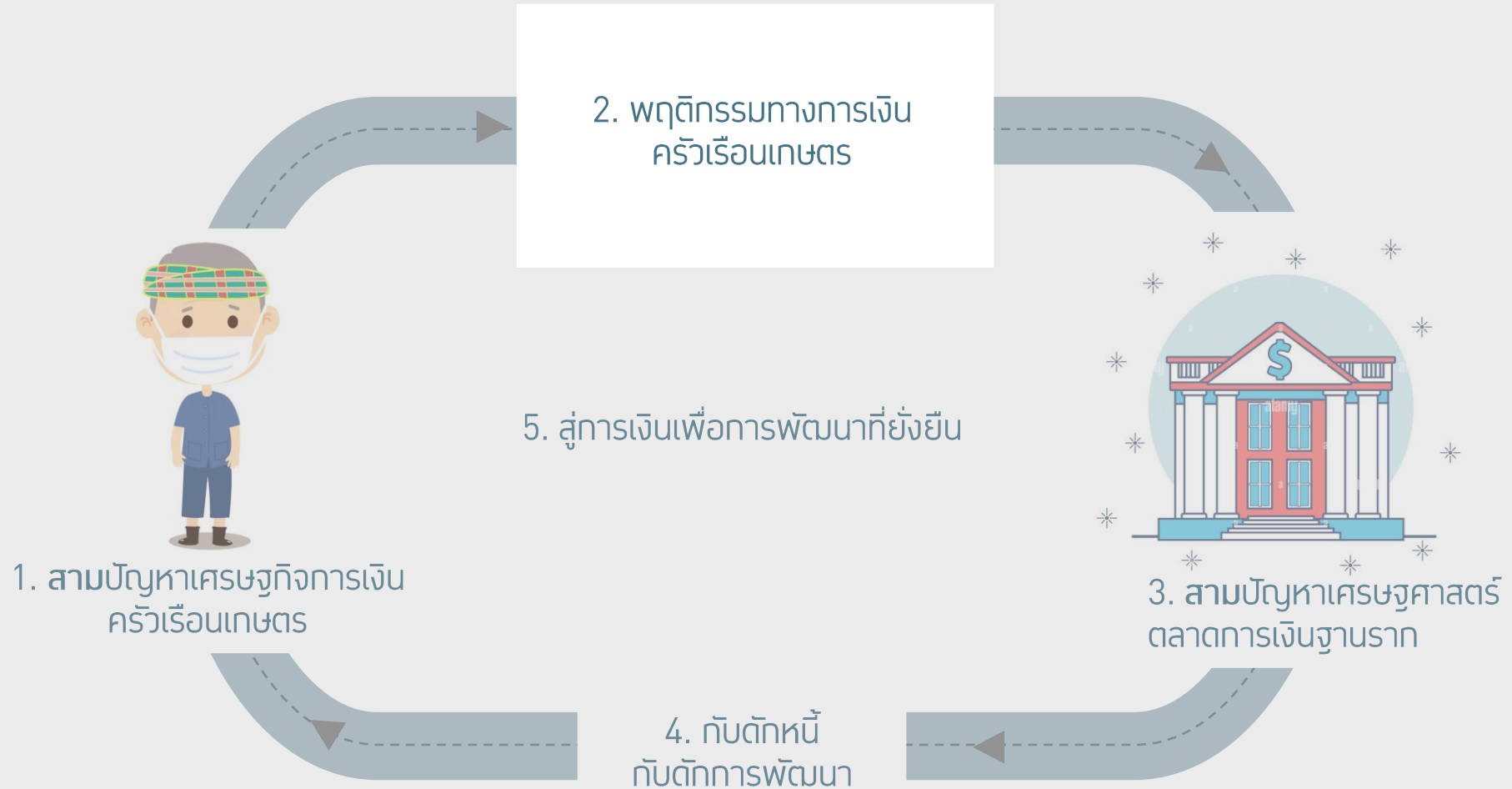
1. The insufficient (18%): รายได้ไม่เพียงพอจ่ายในแต่ละเดือน
2. The instable/illiquid (67%): กลุ่มเปราะบาง รายได้ไม่พอบางเดือน
3. The better off (15%): รายได้พอจ่ายทุกเดือน

❖ เครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม ต้องเข้าใจความต่าง และมุ่งตอบ โจทย์ความต้องการทางการเงินที่ต่างกันของแต่ละกลุ่ม

Monthly net cash flow ของ 720 ครัวเรือนตัวอย่างทั่วประเทศ

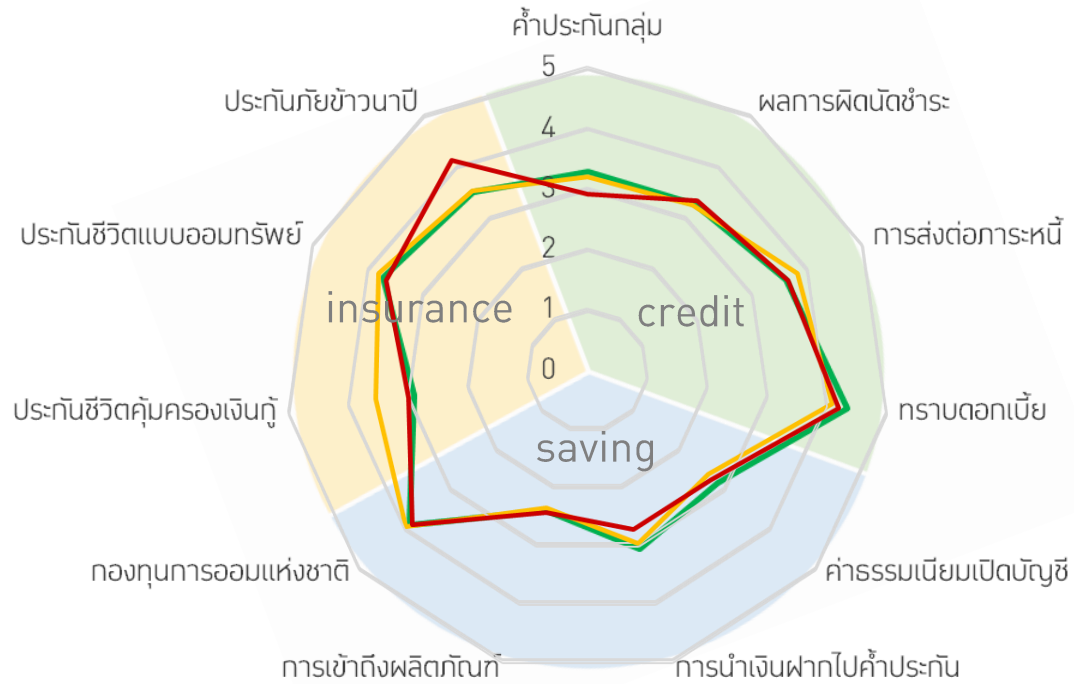

กับดักหนี้ กับการพัฒนาเศรษฐกิจการเงินเกษตรไทย

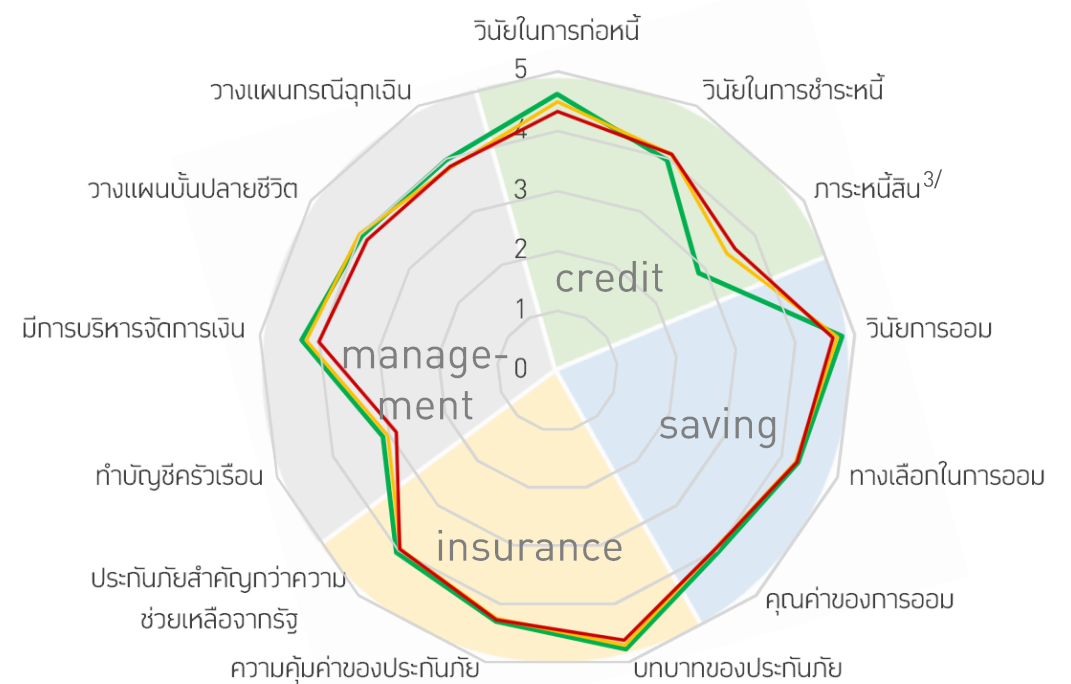

ครัวเรือนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักรู้ทางการเงิน แต่มี good intention

ความตระหนักรู้ทางการเงิน^{1/}
(financial awareness)

ทัศนคติทางการเงิน^{2/}
(financial attitude)

❖ ขาดความตระหนักรู้ทางการเงินในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเรื่องผลิตภัณฑ์การออม และการจัดการหนี้สินในบางด้าน

❖ มีทัศนคติทางการเงินดีในทุกกลุ่ม ต่อการออม การก่อหนี้ การชำระหนี้ และการวางแผนทางการเงิน

ที่มา: สํารวจพฤติกรรมทางการเงินครัวเรือนเกษตรกร 2019-2020

^{1/} คะแนนมาก หมายถึง เกษตรกรประเมินตนเองว่ามีความรู้ในหัวข้อนั้น ๆ ดีมาก หรือมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหัวข้อนั้น

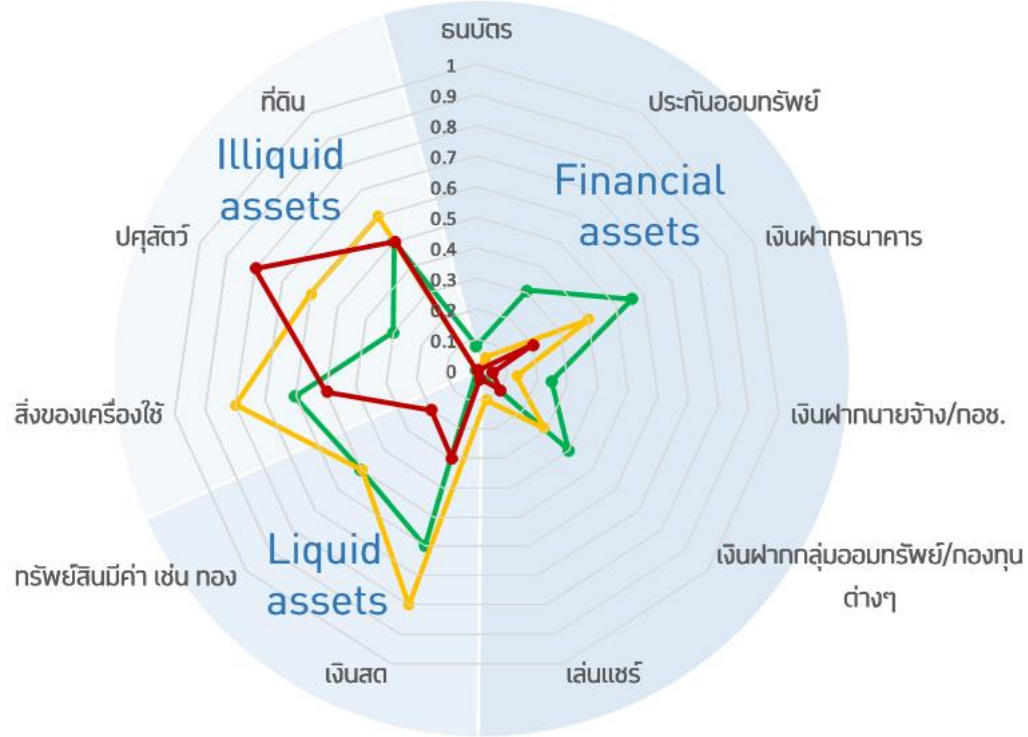
^{2/} คะแนนมาก หมายถึง เกษตรกรเห็นด้วยอย่างยิ่งกับพฤติกรรมทางการเงินที่ดี หรือประเมินตนเองว่ามีพฤติกรรมทางการเงินในหัวข้อนั้น ๆ ดีมาก

^{3/} คำตามนี้ตามว่าเกษตรกรรู้ตัวว่ามีหนี้ การตอบว่าน้อย จึงอาจสะท้อนว่าเกษตรกรนั้นมีหนี้ไม่ยอกก็ได้ จึงอาจทำให้กลุ่ม The better off มีคะแนนต่ำกว่า

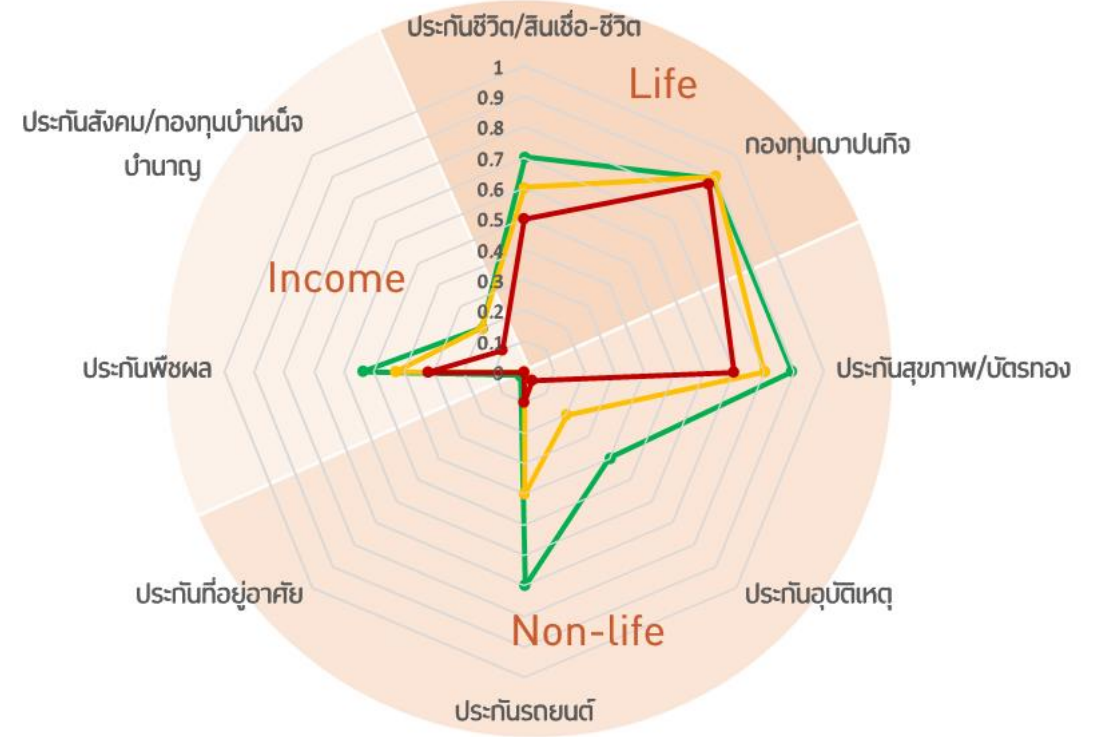

พฤติกรรมกรรมการออมและประกัน ยังไม่ช่วยสะสมความมั่งคั่ง และยังไม่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะต่อรายได้ที่ผันผวนสูงได้

รูปแบบการออมของครัวเรือน

รูปแบบการทำประกันของครัวเรือน

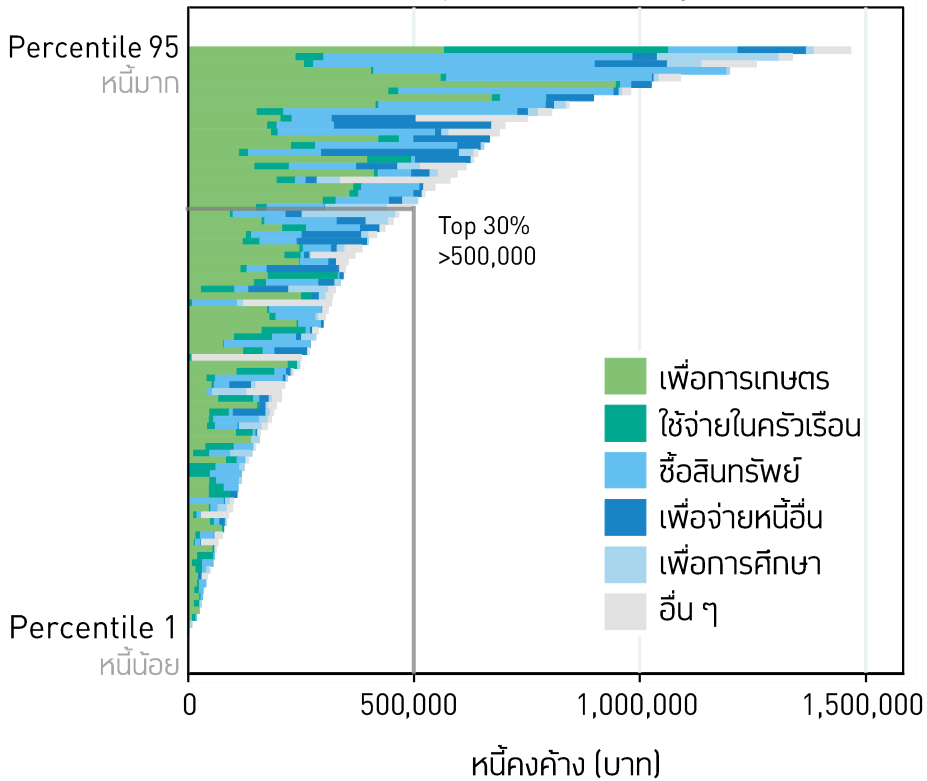
- ❖ การออมส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ใน financial assets: เสี่ยงสูง ขาดสภาพคล่อง
- ❖ ออมในบัญชีเงินฝากน้อย: เพียง 20% ในกลุ่ม insufficient และ 40% ในกลุ่ม instable/illiquid ที่การออมเพื่อฉุกเฉินสำคัญมาก

- ❖ กว่า 90% มีประกันชีวิต และจากกองทุนบำนาญ
- ❖ แต่มีความคุ้มครองรายได้น้อย โดยเฉพาะกลุ่ม insufficient และ instable/illiquid ที่ต้องพึ่งประกัน

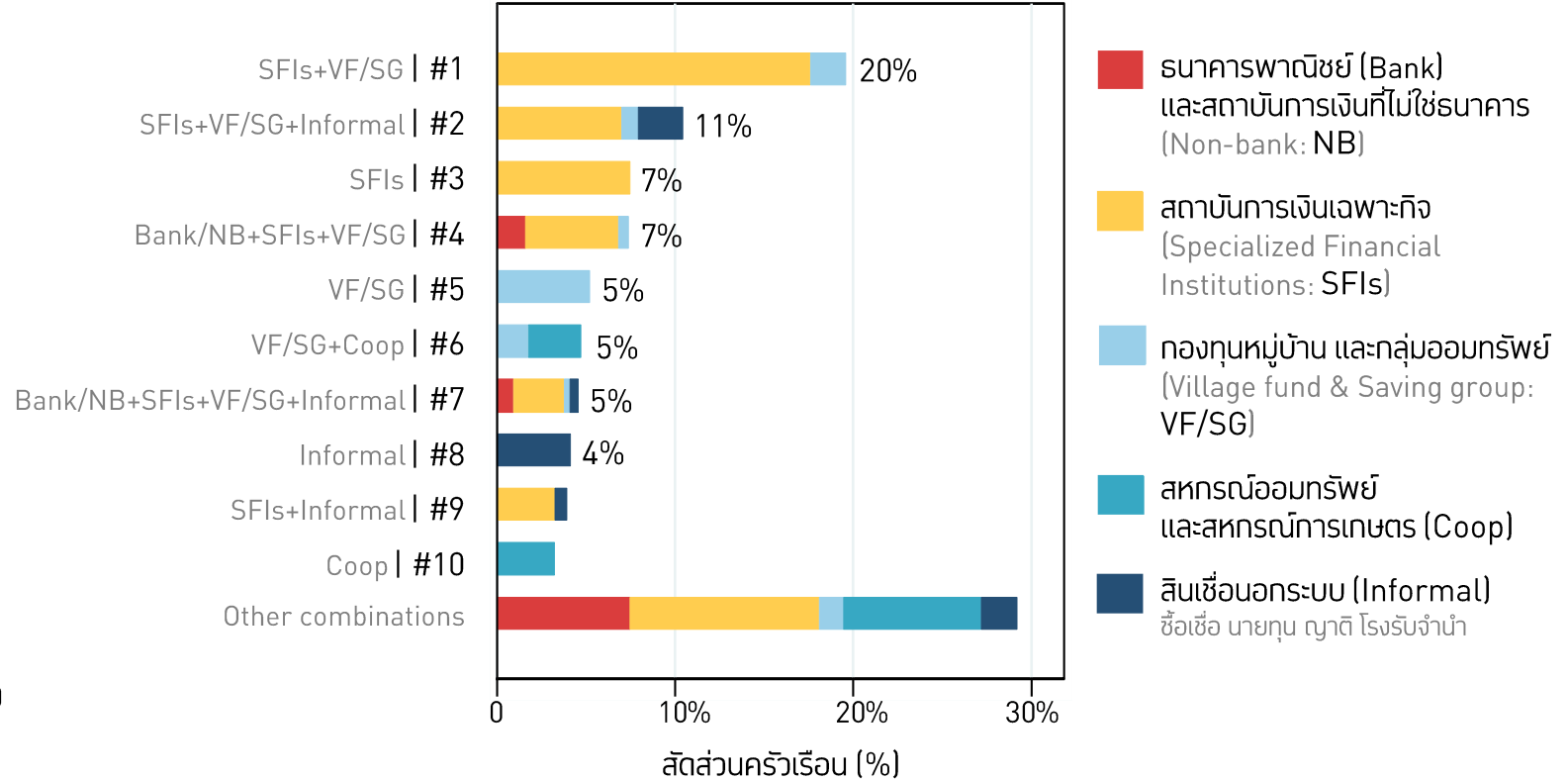
เกษตรกรใช้สินเชื่อเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการเงิน: มีหนี้เป็นวงกว้างและมีหนี้มาก

❖ 90% ของเกษตรกรมีหนี้ และมียอดหนี้สูง (เฉลี่ย 450,000 บาท) รูปแบบการกู้หลากหลาย และจากหลายสถาบันการเงิน

Distribution หนี้คงค้างต่อครัวเรือน
ตามวัตถุประสงค์ในการกู้ ^{1/}

สัดส่วนผู้กู้
ตาม combination ของแหล่งเงินกู้ ^{2/}

ที่มา: สํารวจพฤติกรรมกรรมการเงินครัวเรือนเกษตรกร 2019-2020

^{1/} สินเชื่อเพื่อการเกษตร ได้แก่ สินเชื่อเพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ซื้อเครื่องมือทางการเกษตร หรือซื้อที่ดินเพื่อการเกษตร; สินเชื่อเพื่อซื้อสินทรัพย์รวมการซื้อบ้านและที่ดินเพื่อสร้างบ้าน และเพื่อซื้อรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องใช้ไฟฟ้า; สินเชื่ออื่น ๆ รวม สินเชื่อเพื่อคำรักษาพยาบาล เพื่องานเลี้ยงและพิธีกรรม (งานแต่งงานบวช) เพื่อปล่อยกู้ต่อ และเพื่อการลงทุนนอกภาคเกษตร

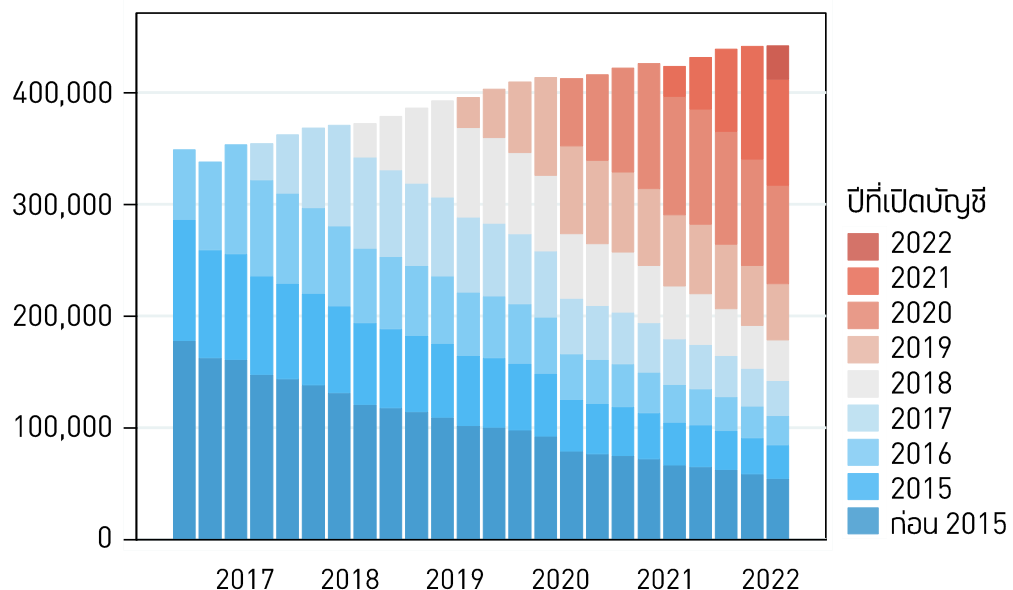
^{2/} แสดงเฉพาะกลุ่มสถาบันการเงินหลักเท่านั้น ไม่รวมกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.); อัตราส่วนของสถาบันการเงินแต่ละประเภทคิดสัดส่วนจากมูลหนี้ร่วมกับสถาบันการเงินประเภทนั้น ๆ

หนี้ของครัวเรือนส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นทุกปี จนเกินศักยภาพในการชำระ ... และส่งผลต่อความสามารถในการกู้ใหม่

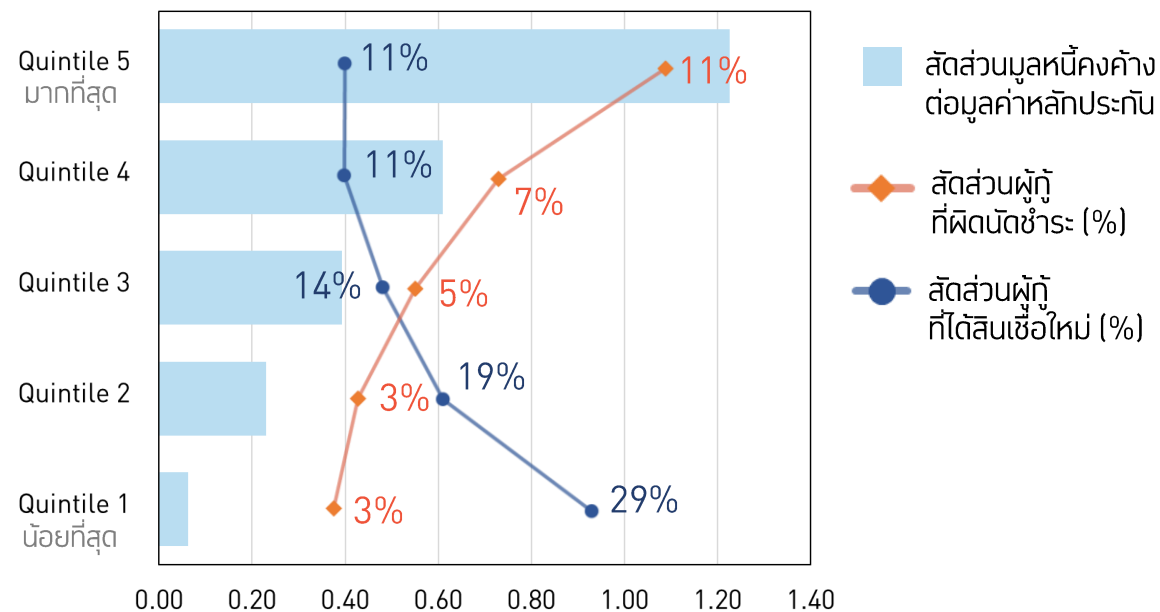
- ❖ หนี้ที่เพิ่มขึ้นทุกปี มาจากหนี้เดิมที่ชำระไม่ได้ (รายได้ไม่พอ รายได้ไม่แน่นอน) และหนี้ใหม่ที่ก่อเพิ่มทุกปี
- ❖ ทบกันจนกลายเป็นวงจรหนี้

- ❖ 20% ของครัวเรือนมีหนี้สินเกิน 100% ของมูลค่าหลักประกันไปแล้ว
- ❖ ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ และการกู้ใหม่ลดลงอย่างมาก ทำให้อาจไม่สามารถใช้สินเชื่อมาจัดการเงินเพื่อการพัฒนาได้ในอนาคต

Dynamics ของการสะสมหนี้ต่อคน (บาท)

สัดส่วนมูลหนี้คงค้างต่อมูลค่าหลักประกันในปี 2021

- ❖ เห็นได้ชัดว่า พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของครัวเรือนเกษตร ได้กลายเป็นกับดัก ที่กำลังวกกลับมาจุดรั้งภูมิคุ้มกัน และการพัฒนาของครัวเรือน

ที่มา: เครดิตบูโร โดยผู้กู้ที่เป็นเกษตรกรพิจารณาจากผู้กู้ที่มีสินเชื่อเพื่อการเกษตร; มูลหนี้เป็นค่าเฉลี่ยของยอดหนี้คงค้างรวมทั้งหมดจากบัญชีสินเชื่อทุกประเภทของผู้กู้ทุกราย กับทุกสถาบันการเงินในเครดิตบูโร ณ ไตรมาสนั้น ๆ

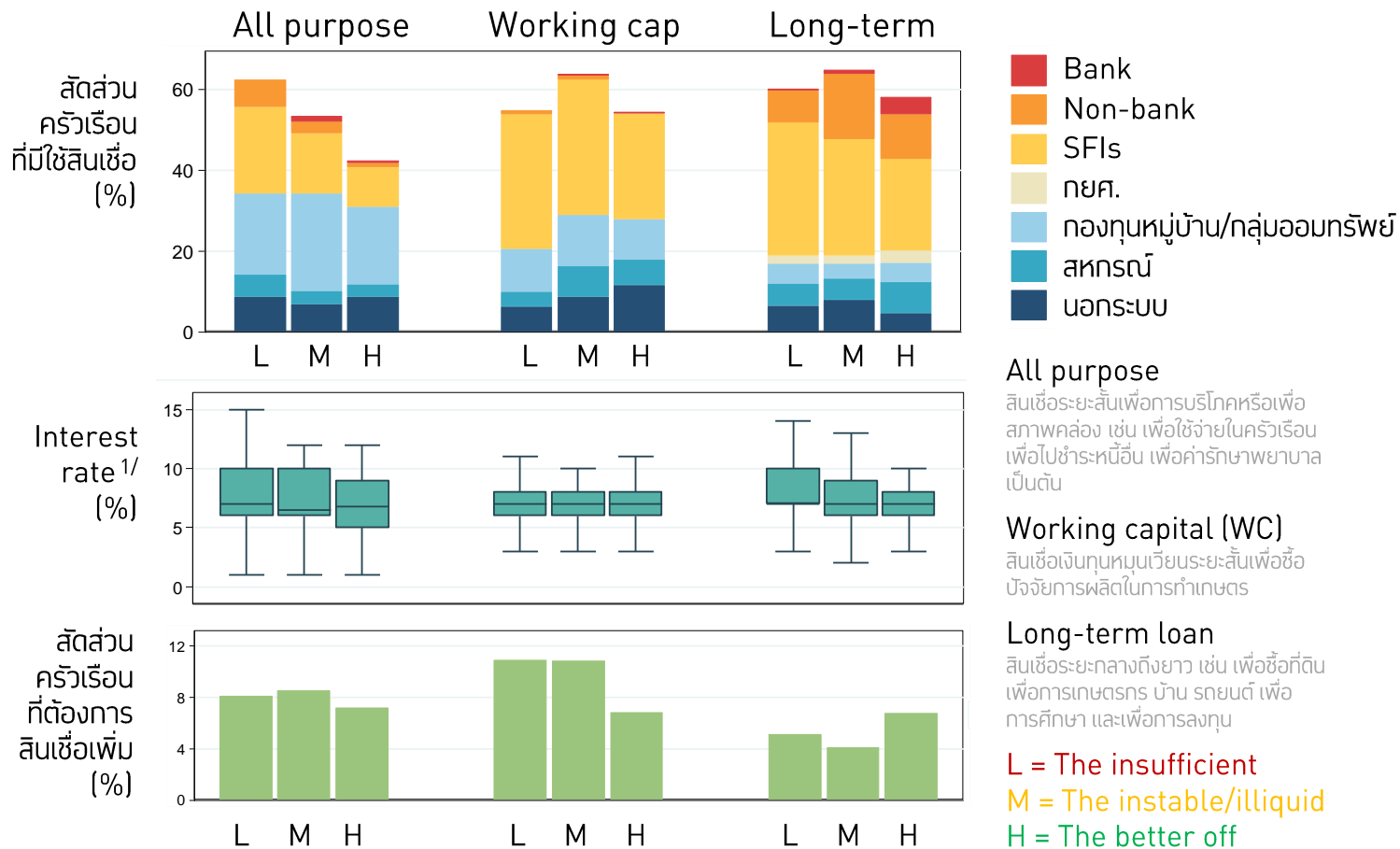
ที่มา: ส.ก.ส. โดยสัดส่วนมูลหนี้คงค้างต่อมูลค่าหลักประกัน คำนวณจากยอดเงินต้นคงค้างรวมเฉพาะบัญชีที่มีหลักประกันค่า ต่อมูลค่าของหลักประกัน ณ มีนาคม 2020; ไม่รวมผู้กู้ที่ไม่มีหลักประกัน; ผู้กู้ที่ผลิตชำระคือมีการจัดขึ้นตั้งแต่ต่ำกว่ามาตรฐานลงไป; การได้รับสินเชื่อใหม่พิจารณาจากการเปิดบัญชีสินเชื่อใหม่และมียอดหนี้รวมมากกว่าเดิม 10% เพื่อไม่รวมการเปิดบัญชีใหม่ที่มาจากการปิดบัญชีเก่าหรือการปรับปรุงโครงสร้างหนี้; การผลิตชำระหนี้และการได้รับสินเชื่อใหม่พิจารณาในช่วง เมษายน 2020 - มีนาคม 2021

กับดักหนี้ กับการพัฒนาเศรษฐกิจการเงินเกษตรไทย

1. Information asymmetry ทำให้สถาบันการเงินไม่รู้ศักยภาพที่แท้จริงของเกษตรกร ทำให้ตลาดไม่สามารถปล่อยสินเชื่ออย่างทั่วถึง ตอบโจทย์ทุกกลุ่มได้

การใช้สินเชื่อ ต้นทุนต่อครัวเรือน และความต้องการสินเชื่อเพิ่มเติม

- ❖ Information asymmetry ทำให้เกิดต้นทุนในการ screening และ monitoring → credit rationing ในตลาดที่สมบูรณ์ (Stiglitz 1990)
- ❖ Information asymmetry → segmentation: มีสถาบันการเงินเกษตรกรที่หลากหลาย แต่ให้บริการเฉพาะกลุ่ม เฉพาะสินเชื่อบางประเภท
  - SFI สำหรับ WC และสินเชื่อเพื่อลงทุน
  - กองทุนหมู่บ้าน/กลุ่มออมทรัพย์ สำหรับ consumption loan แต่กลุ่มจนยังใช้ได้น้อย
  - Bank สำหรับกลุ่มศักยภาพเป็นหลัก
- ❖ ผลคือการปล่อยสินเชื่อยังไม่ตอบโจทย์แต่ละกลุ่ม
  - กลุ่มจน/เปราะบาง ใช้สินเชื่อ consumption loan (ที่จำเป็นที่สุด) ในต้นทุนที่แพงที่สุด
  - Unmet demand สูงสำหรับ WC และ all purpose loan ในทุกกลุ่ม และสินเชื่อเพื่อลงทุน (ที่จำเป็นที่สุด) ในกลุ่มศักยภาพ

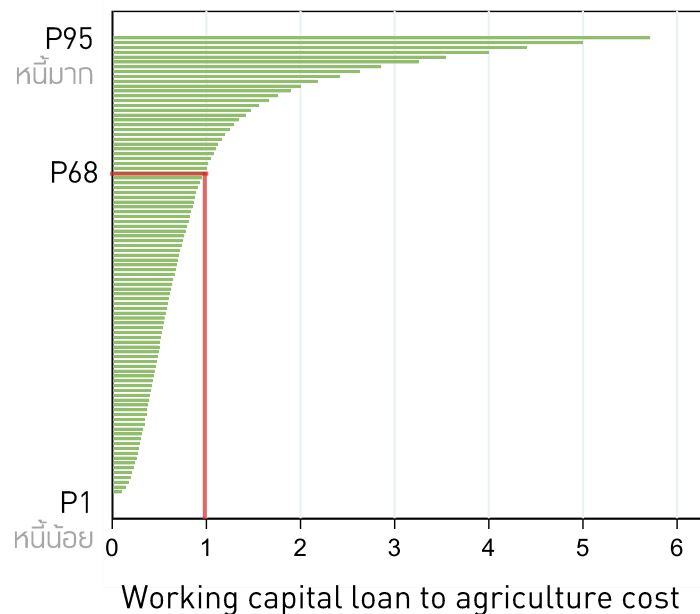
1. Information asymmetry ทำให้สถาบันการเงินไม่มีข้อมูลของเกษตรกรและระหว่างกันเอง ทำให้อาจปล่อยกู้รวมกันเกินศักยภาพและความเสี่ยง และก่อให้เกิดวงจรมุหนี่

❖ 32% ของ WC loan ที่ปล่อยใหม่ มากกว่า ต้นทุนในการทำการเกษตรจริง ตรวจสอบ จากทะเบียนเกษตรกร

❖ 57% ของครัวเรือนมีหนี้สินรวม จากทุกแหล่ง สูงเกินศักยภาพในการชำระหนี้

❖ การสร้างศักยภาพปลอม จาก 'การหมุนหนี้' ทำกันในวงกว้าง รวมถึง ในกลุ่มที่มีศักยภาพในการชำระหนี้ที่ดีที่สุด

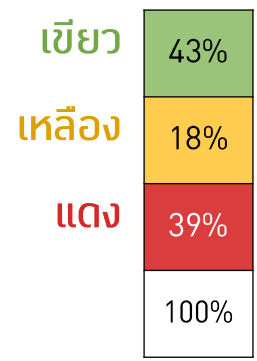
Distribution ของสินเชื่อ working capital ปล่อยใหม่ต่อต้นทุนที่เพาะปลูกจริง

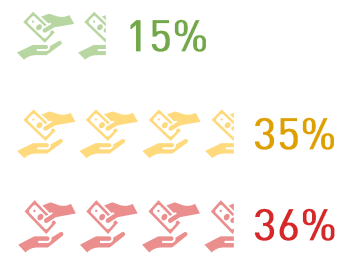
Distribution ของศักยภาพในการชำระหนี้ ของครัวเรือน

Debt to income	Debt to asset			Total
	0-1	1-2	> 2	
0-1	43%	11%	6%	60%
1-2	6%	1%	3%	9%
> 2 or negative income	18%	6%	7%	30%
Total	66%	18%	16%	100%

กลุ่มผู้กู้ ตามศักยภาพ ในการจ่ายคืนหนี้

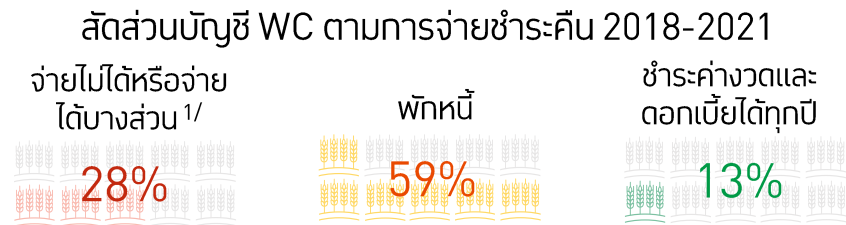
สัดส่วนผู้กู้ที่หมุนหนี้ ตามกลุ่มศักยภาพ

❖ ปัญหา information asymmetry จึงเป็นปัญหาสำคัญ ทำให้ครัวเรือนใช้สินเชื่อกันอย่างไม่ยั่งยืน

2. Contract design problem ไม่ได้ตั้งอยู่บนความเข้าใจปัญหาเกษตรกร สัญญาชำระหนี้ไม่ได้อยู่ในวิสัยที่จูงใจและจ่ายได้

- ❖ ปัญหาเศรษฐกิจการเงินครัวเรือนเกษตรกร แสดงให้เห็นถึงความท้าทายในการ smooth และ spike → Chawanote (2021) พบว่า ครัวเรือนต้องการสัญญาชำระหนี้ที่ 1) กำหนดชำระตรงกับ income flows 2) งวดไม่สูง 3) ยืดหยุ่น 4) สามารถช่วยสร้าง commitment ในการชำระคืนได้

- ❖ Optimal contract design จะช่วยให้ ครัวเรือนชำระหนี้ได้ดี ขึ้นมาก

- ❖ ลูกสมชาย ปลูกข้าว 2 รอบ มีรายได้ก้อนใหญ่เข้ามาแค่ 2 ครั้งต่อปี

- ปัญหา smooth
- Present bias + Mental accounting

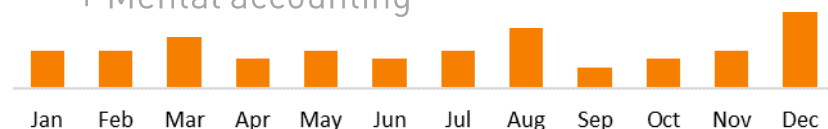
Optimal contract

- ❖ Optimal contract design ต้องอาศัยข้อมูล ลูกหนี้มาออกแบบ และ nudge ให้ตรงศักยภาพ และความใส่ใจ กลุ่มของ สถาบันการเงิน

- ❖ ป้าสมศรี มีรายได้จากการเกษตรแต่ไม่มาก + พังเงินโอนจากลูกหลานทุกเดือน

- ปัญหา spike
- Procrastinate pain of paying/loss aversion + Mental accounting

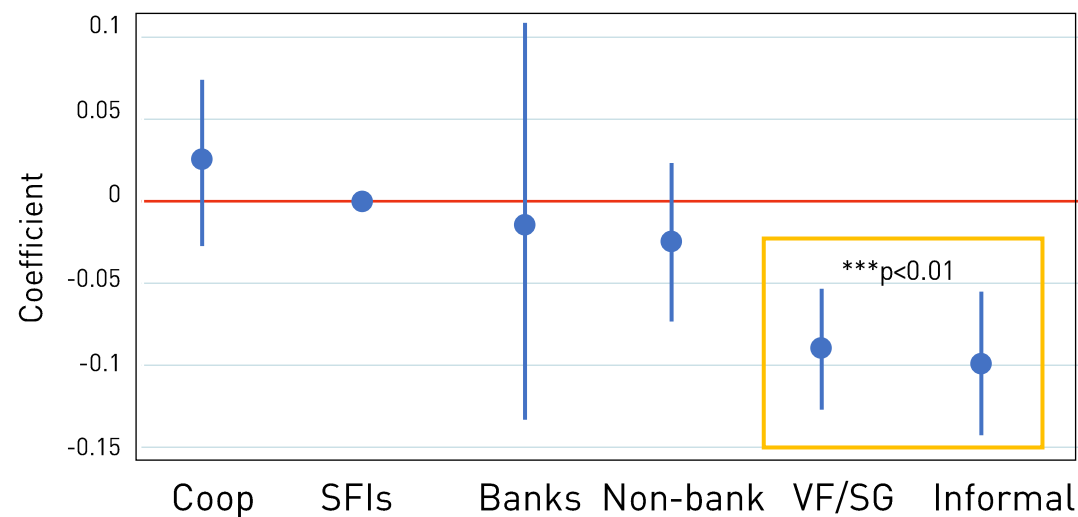
Matching income flows
Small amount + more frequent?

3. Enforcement problem ทำให้สถาบันการเงินบางแห่งยังไม่สามารถสร้างความกระตือรือร้นในการชำระหนี้ของครัวเรือนได้มากนัก

- ❖ ครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะผิดนัดชำระหนี้จากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และนอกระบบ น้อยกว่าหนี้จาก SFIs อย่างมีนัยสำคัญ
- ❖ และครัวเรือนที่มีสินเชื่อจากหลายแหล่ง ก็มีพฤติกรรม selective default โดย SFIs จะเป็นเจ้าหนี้รายแรกที่ครัวเรือนเลือกที่จะผิดนัด
- ❖ สะท้อนให้เห็นถึง cost of default และ enforcement mechanism ที่ต่างกันระหว่างสถาบันการเงิน
- ❖ ถึงแม้ว่า ตามพันธกิจ SFIs อาจไม่สามารถ enforce การยึด collateral หรือการไม่ปล่อยหนี้ใหม่ หากยังไม่ได้ชำระหนี้เดิม (dynamic incentive) ได้ดีนัก แต่ในต่างประเทศ enforcement mechanism ที่มีประสิทธิภาพยังรวมถึง กลไกการสร้าง commitment เช่น regular group meeting ผ่านตัวกลางทางการเงินที่ใกล้ชิดเกษตรกร

Estimated delinquent probability by financial institutions relative to SFIs (marginal effect)

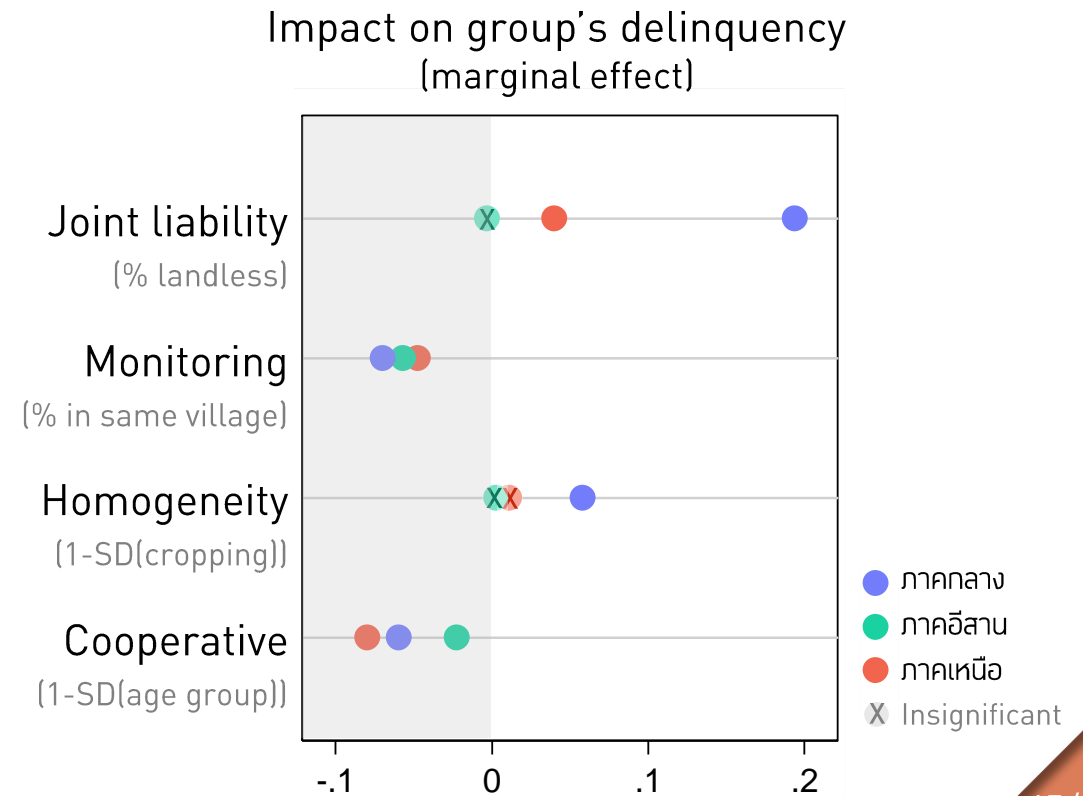
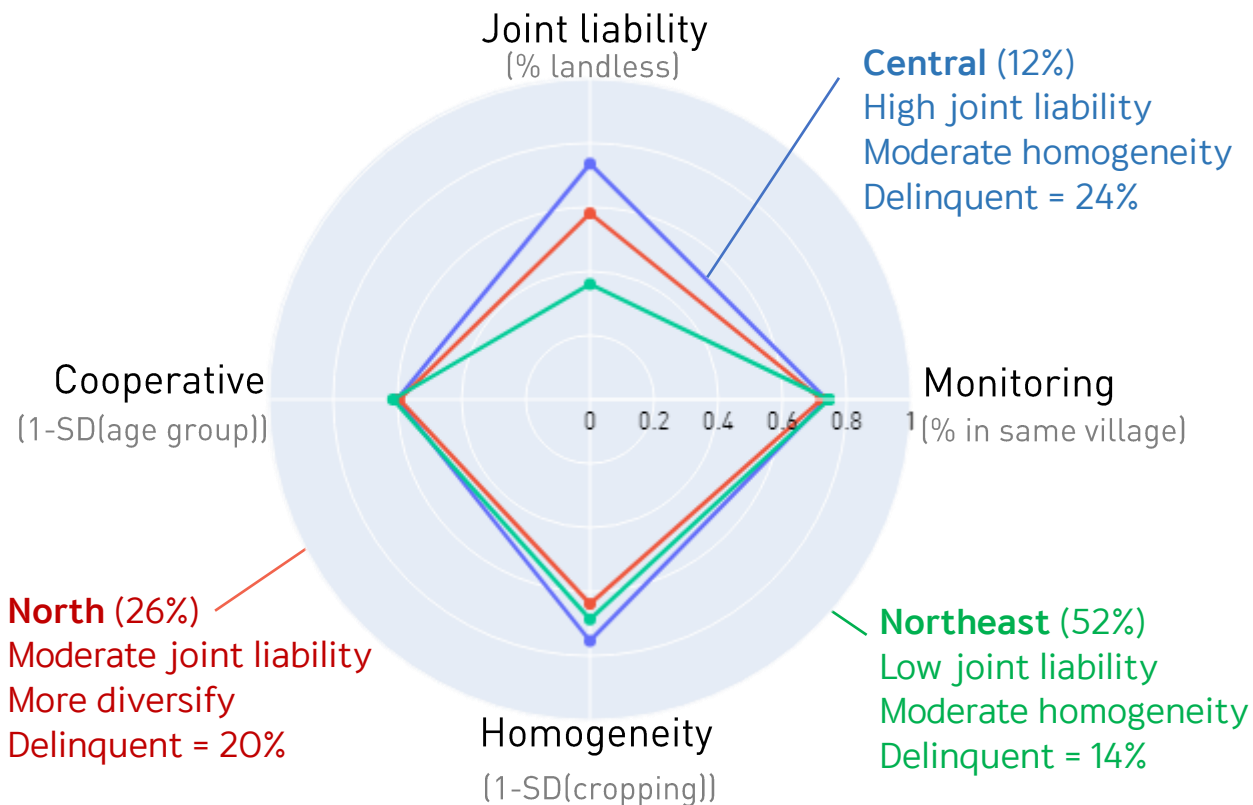

	Coop	SFIs	Banks	Non-bank	VF/SG	Informal
Collateral	Yellow	Yellow	Red	Red	White	Red
Dynamic incentive	White	White	Yellow	Yellow	Red	Red
Debt collectors	White	White	White	Red	White	Red
Commitment	Yellow	White	White	White	Red	White
Joint liability	Yellow	Yellow	White	White	Yellow	White

3. Enforcement problem: สินเชื่อที่ค้ำประกันกลุ่ม (Joint liability) ยังเป็น innovation ในการ enforce การชำระหนี้ตาม Siamwalla et al. (1990) ได้อยู่หรือไม่?

- ❖ Delinquency ของ joint liability loan สูงกว่า collateralized loan มากอย่างมีนัยสำคัญ
- ❖ 35% ของครัวเรือนเกษตรมีสินเชื่อนี้อย่างเดียว อีก 20% มีทั้งสินเชื่อนี้และ collateralized loan
- ❖ เราศึกษา characteristics ของสมาชิกใน 303,779 กลุ่ม joint liability loan ทั่วประเทศ พบว่า 1) degree of joint liability ส่งผลต่อคุณภาพกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญมาก และในปัจจุบันกลุ่มมีความแตกต่างในมิตินี้สูง 2) สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเหมือนกัน ส่งผลเสียต่อคุณภาพกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ (จาก covariate shocks?) 3) สมาชิกเริ่มมีความต่างวัยสูงขึ้น ส่งผลเสียต่อคุณภาพกลุ่ม

- การออม ประกันยังไม่ช่วย เครื่องมือยังไม่ใช้
- ความตระหนักรู้ทางการเงินน้อย
- ใช้สินเชื่อกฎการหนี้สูง จนอาจเกินศักยภาพที่จะจ่ายไหว

2. พฤติกรรมทางการเงิน
ครัวเรือนเกษตร

- รายได้น้อย
- รายได้ไม่สม่ำเสมอ
- รายได้ไม่แน่นอน

1. สามปัญหาเศรษฐกิจการเงิน
ครัวเรือนเกษตร

กับดักหนี้ → กับดักแห่งการพัฒนา

3. สามปัญหาเศรษฐศาสตร์
ตลาดการเงินฐานราก

- Infor. asymmetry
  - Contract design
  - Enforcement
- ผลก็คือ
- การปล่อยสินเชื่อใหม่ ไม่ตอบโจทย์ ไม่ยั่งยืน
  - โครงสร้างหนี้เดิม และการปรับโครงสร้าง ไม่อยู่ในวิสัยที่จูงใจและจ่ายได้

ภาระหนี้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนปลดหนี้ได้ยาก → จุดรั้งภูมิคุ้มกัน และการพัฒนาศักยภาพ

จะทำให้ภาคการเงินช่วยครัวเรือนฐานรากสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร?

2. แก้ปัญหาการเงินเกษตรกร ด้วยเครื่องมือทางการเงินที่ตอบโจทย์ตามศักยภาพ

The insufficient

- สร้างเสริมวินัยการออม
- เข้าถึง consumption loan
- ช่วยเหลือแบบมุ่งเป้า

The instable/illiquid

- การออม/ประกันที่ตอบโจทย์
- เข้าถึง consumption loan
- Productive loan เพียงพอ และจูงใจให้เพิ่มศักยภาพ ปรับตัว

The better off

- Productive loan เพียงพอ
- การออม/ประกันที่ตอบโจทย์

All groups

- Fin lit/awareness
- ส่งเสริมการปรับตัว

3. นโยบายที่สร้างแรงจูงใจที่ถูกต้อง มุ่งเป้า เน้นระยะยาว พสานความร่วมมือ

1. แก้ปัญหาของตลาดการเงินฐานรากอย่างรอบด้าน (infor.asymmetry, contract design, enforcement problems) เพื่อแก้หนี้เดิม และเติมเงินใหม่ให้ทั่วถึง ตอบโจทย์ และยั่งยืน

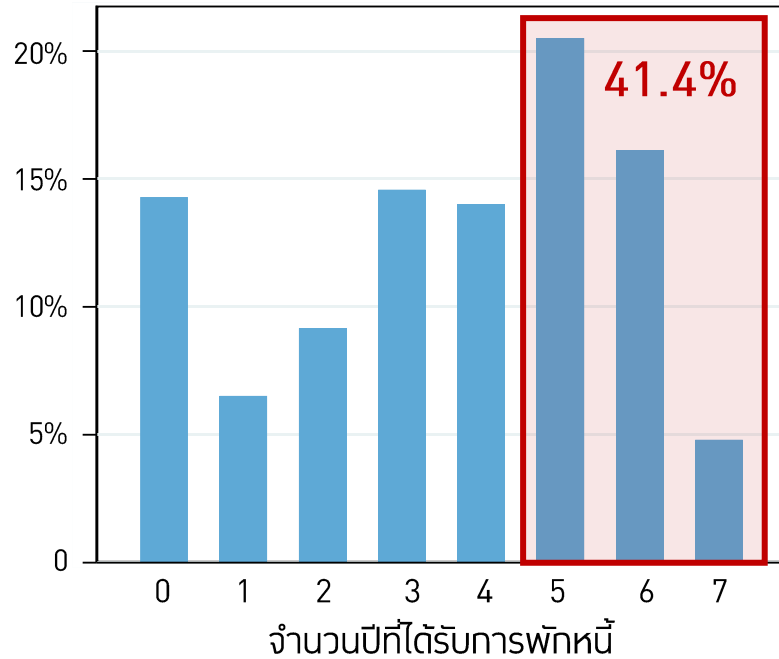
- บูรณาการข้อมูล และวัฒนธรรมการใช้ แชรข้อมูล
- ให้ความสำคัญกับสัญญา สิ้นเชื่อที่จูงใจและจ่ายได้จริง
- Behavioral insights
- เพิ่มบทบาทสถาบันเกษตรกร และสถาบันการเงินชุมชน
- Interlinkages
- Technology

มาตรการพักหนี้ที่มีมาต่อเนื่อง และยาวนาน ส่งผลให้ครัวเรือนติดกับดักหนี้ในระยะยาว

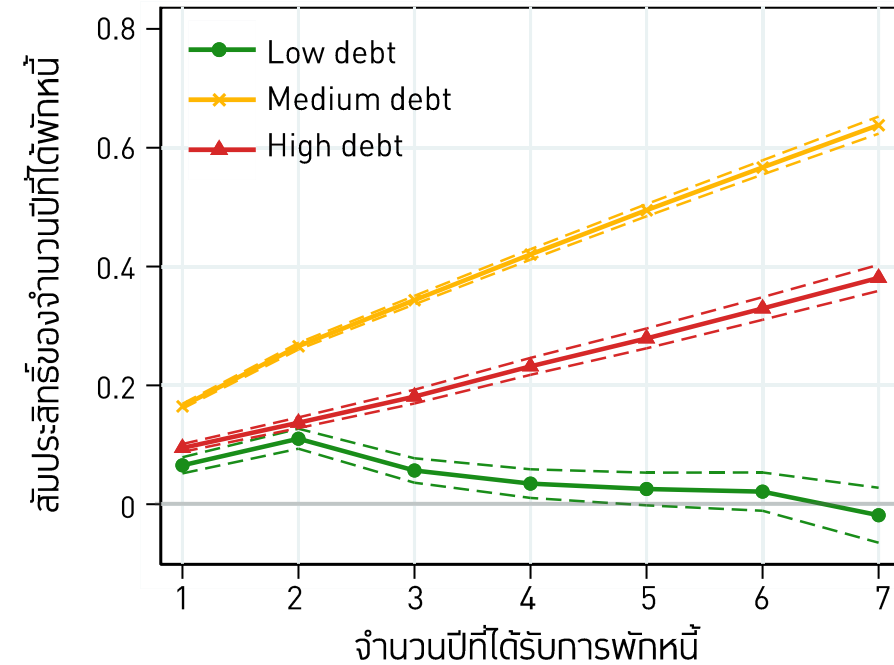
❖ 41.4% ของเกษตรกรได้รับการพักหนี้มาแล้ว > 4 ปี

❖ ยังอยู่ในพักหนี้นานยิ่งทำให้มีการสะสมหนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ^{1/}

สัดส่วนผู้ถูกตามจำนวนปีที่ได้รับการพักหนี้ (%)

ผลของจำนวนปีที่ได้รับพักหนี้ต่ออัตราการโตของหนี้คงค้าง

นโยบายที่สร้างแรงจูงใจที่ถูกต้อง เน้นช่วยให้ครัวเรือนช่วยเหลือตัวเองได้ ผ่านเครื่องมือและตลาดการเงินที่เหมาะสม จะสามารถช่วยนำพาครัวเรือนเกษตรกรไทยออกจากกับดักการพัฒนาหนี้ได้

ที่มา: ธ.ก.ส. และผลการประมาณการทางเศรษฐมิติด้วย Fixed effect panel regression โดยคณะผู้วิจัย; Dependent variable = อัตราการโตของยอดเงินต้นคงค้าง; Explanatory variable = Debt outstanding, deposit, number of loan accounts, number of new loan accounts, being under DR/TDR (0/1), having p-loan (0/1), having only working capital, collateralization (0/1), size of planting area, landowner (0/1), irrigation (0/1), receiving relief transfer (0/1; proxy for shocks), having crop insurance (0/1); Low debt = มูลหนี้ต่ำกว่า 37,000 บาท; Medium debt = มีหนี้ระหว่าง 37,000-292,000; High debt = มีหนี้มากกว่า 292,000 บาท ^{1/} Ratanavararak and Chantararat (2022)

Thank you

Stay tuned for our work at
www.pier.or.th

PUEY UNGPHAKORN INSTITUTE
FOR ECONOMIC RESEARCH

ขอคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์

ข้อสงวน: บทความ บทความวิเคราะห์ หรือบทวิจัยนี้ จัดทำขึ้นโดยสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร.ก.ส.) และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ต่อสาธารณะ ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้จัดทำโดยอาศัยข้อมูลเชิงสถิติของข้อมูลเศรษฐกิจการเงินจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ อย่างไรก็ตาม สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัดไม่ยืนยันและไม่รับรองถึงความครบถ้วนสมบูรณ์หรือถูกต้องของข้อมูลจึงไม่รับผิดชอบต่อการนำเอาข้อมูล ข้อความ ความเห็น หรือบทสรุปที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ไปใช้ไม่ว่ากรณีใด ๆ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัดมีสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวในทรัพย์สินทางปัญญาของรายงานฉบับนี้ และขอสงวนลิขสิทธิ์ในข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ประโยชน์ที่ซ้ำัดแปลง นำออกแสดง ทำให้ปรากฏหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ซึ่งข้อมูลในเอกสารนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนในเชิงพาณิชย์ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด เป็นการล่วงหน้า นอกจากนี้ การกล่าว คัด หรืออ้างอิงข้อมูลบางส่วนตามสมควรในรายงานฉบับนี้ ไม่ว่าในบทความ บทความวิเคราะห์ บทวิจัย ในเอกสารหรือการสื่อสารอื่นใด จะต้องกระทำโดยถูกต้องและไม่เป็นการก่อให้เกิดการเข้าใจผิด หรือความเสียหายแก่สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด รวมทั้งต้องรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในข้อมูลของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด และต้องอ้างอิงถึงฉบับที่และวันที่ในเอกสารฉบับนี้ของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ร.ก.ส. และบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติจำกัด โดยชัดเจน

ข้อมูล ร.ก.ส. ได้มาภายใต้บันทึกความเข้าใจเรื่อง "การพัฒนากระบวนการประเมินภัยพิบัติผลกระทบของประเทศไทย" ระหว่างสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสมาคมประกันวินาศภัยไทย